

JIDDU KRISHNAMURTI

Eliberarea de cunoscut

Traducere din limba engleză:

REMUS SILVIANU

EDITURA HERALD

București

Cuprins

I	Căutarea omului – Minte torturată – Abordarea tradițională – Capcana respectabilității – Ființa umană și individualitatea – Conflictul existenței – Natura fundamentală a omului – Responsabilitatea – Adevărul – Transformarea de sine – Risipa de energie – Eliberarea de autoritate	7
II	Cunoașterea de sine – Simplitatea și umilința – Condiționarea	23
III	Câmpul conștiinței – Totalitatea vieții – Luciditatea	34
IV	Căutarea plăcerii – Dorința – Pervertirea gândirii – Memoria – Bucuria	41
V	Preocuparea de sine – Nesațul după o situație – Temerile și frica totală – Fragmentarea gândirii – Sfârșitul fricii	47
VI	Violența – Mânia – Justificarea și condamnarea – Idealul și actualul	60
VII	Relațiile dintre oameni – Conflictele – Socialul – Sărăcia – Stupefiantele – Dependența – Comparațiile – Dorințele – Idealurile – Ipocrizia	71
VIII	Libertatea – Revolta – Singurătatea – Inocența – A trăi cu noi înșine așa cum suntem	83
IX	Timpul – Suferința – Moartea	89
X	Iubirea	98

XI	A privi și a asculta – Arta – Frumusețea – Austeritatea – Imaginile – Problemele – Spațiul	111
XII	Observatorul și lucrul observat	121
XIII	Ce este gândirea? – Ideile și acțiunea – Provocarea – Materia – Originea gândirii	126
XIV	Poverile trecutului – Tăcerea minții – Comunicarea – Realizarea – Disciplina – Liniștea – Adevăr și realitate	133
XV	Experiențele trăite – Satisfacția Dualitatea – Meditația	140
XVI	Revoluția totală – Mintea religioasă Energia – Pasiunea	148
	POSTFAȚĂ	157

Această lucrare a fost alcătuită și publicată din inițiativa și cu aprobarea lui Krishnamurti.

Toate cuvintele îi aparțin. Ele au fost preluate de pe benzile înregistrate în timpul celor mai recente cuvântări ale sale, ținute în diferite țări, și sunt inedite. Alegerea lor și ordinea în care sunt prezentate îmi aparțin.

Mary Lutyens

**Căutarea omului • Minte torturată •
 Abordarea tradițională • Capcana
 respectabilității • Ființa umană și
 individualitatea • Conflictul existenței •
 Natura fundamentală a omului •
 Responsabilitatea • Adevărul •
 Transformarea de sine • Risipa de
 energie • Eliberarea de autoritate**

De-a lungul veacurilor, omul a căutat ceva dincolo de sine însuși, ceva dincolo de bunăstarea lui materială: ceva pe care îl numim adevăr, Dumnezeu sau realitate, ceva în afara timpului, ceva care să nu poată fi tulburat de împrejurări, de gândire sau de corupția omenească.

Omul și-a pus dintotdeauna întrebarea: „Ce rost au toate astea? Are viața vreun înțeles cât de mic?” Azvârlit în imensa confuzie generată de conflicte, revolte, brutalități, nesfârșite războaie religioase, ideologice, naționale, el se întreabă, cu un sentiment de adâncă și durabilă frustrare: ce este de făcut, cum se poate ieși din toate acestea, ce înseamnă viața, și dacă există ceva dincolo de ea?

Și negăsind acel lucru de nenumit, cu o mie de denu-miri, pe care l-a căutat întotdeauna, omul a recurs la credință – credința într-un salvator sau într-un ideal – însă credința naște neconținut violență.

În această neîncetată luptă pe care o numim viață, noi încercăm să stabilim un cod de comportament adaptat societății în care am fost crescuți, fie că este vorba de o societate comunistă, fie că este o așa-zisă societate liberă. Noi ne supunem anumitor reguli de conduită, considerându-le ca o parte din tradiția noastră de hinduși sau musulmani, ori de creștini, sau de orice s-ar întâmpla să fim. Privim mereu către altcineva ca să aflăm care conduită este bună sau rea, care mod de gândire este corect sau greșit și, conformându-ne acestui model, conduita și gândirea noastră devin mecanice, răspunsurile noastre devin automate. Putem observa aceasta cu multă ușurință la noi înșine.

Timp de veacuri, noi am fost îndopați de învățătorii noștri, de autoritățile noastre, de cărțile noastre, de sfinții noștri. Le-am cerut să ne spună ce se află dincolo de dealuri, de munți și de Pământ, și dacă poveștile lor ne-au satisfăcut a fost pentru că am trăit din cuvinte, în timp ce viața noastră a rămas goală și seacă, o viață „de mâna a doua”.

Noi trăim din ceea ce ni s-a spus, fie pentru că ne lăsăm călăuziți de înclinațiile noastre, de tendințele noastre, fie pentru că suntem siliți de împrejurările și de condițiile mediului în care trăim. Noi suntem produsul a tot felul de înrâuriri și în noi nu există nimic nou, nimic care să fi fost descoperit prin noi înșine, nimic necorupt, original, limpede.

În tot cursul istoriei teologiei, noi am fost învățați de conducătorii religioși că, dacă îndeplinim anumite ritua-

luri, dacă repetăm anumite rugăciuni sau mantre¹, potrivit anumitor tipare, dacă ne suprimăm dorințele, dacă ne controlăm gândurile, dacă ne sublimăm pasiunile, dacă ne limităm dorințele și ne înfrânăm poftele sexuale, vom ajunge, după ce ne-am torturat îndeajuns spiritul și trupul, să găsim ceva dincolo de această viață mărunță.

Aceasta este ceea ce, de-a lungul veacurilor, au făcut milioane de așa-ziși oameni religioși, fie în izolare, retrăgându-se în pustiu, în munți sau în peșteri, fie rătăcind din sat în sat, cu o strachină de cerșetor în mână, ori trăind în grupuri în mănăstiri, silindu-și mințile să se conformeze unui tipar prestabilit. Însă o minte chinuită, o minte schilodită, o minte care dorește să evadeze din orice tumult, care neagă lumea exterioară și care a fost tocită prin disciplină și conformare – o astfel de minte, oricât de mult ar căuta, nu va găsi decât imaginea propriei deformări.

Prin urmare, pentru a descoperi dacă există cu adevărat ceva dincolo de această existență zbuciumată, angoasată, trăită în concurență înfricoșătoare, trebuie să ne orientăm într-o direcție complet diferită.

Abordarea tradițională constă în a merge de la periferie spre interior, cu ideea că timpul, practicile și renunțările vor permite să se ajungă treptat la acea floare laun-

¹ Versuri care prezintă o anumită dispunere de sensuri și ritmuri; prin recitarea lor se stabilește o legătură subtilă cu anumite puteri cosmice, ceea ce determină producerea de efecte magice sau dobândirea unor puteri neobișnuite. (N. tr.)

trică, la acea frumusețe interioară – la iubire. În realitate, nu se întâmplă nimic altceva decât că devenim meschini, mărginiți, mărunți, degradați. Și, ca să ajungem acolo, este nevoie de timp: „Înaintați încetul cu încetul; aveți răbdare; mâine sau poate în viața viitoare veți dobândi realizarea”. Și când, în cele din urmă, se ajunge în centru, se constată că acolo nu se află nimic, fiindcă, între timp, mintea a devenit leneșă, tocită și insensibilă.

Observând acest proces, îți pui întrebarea dacă nu există cumva o abordare inversă, dacă nu este cu puțință să se țășnească din centru spre în afară.

Lumea întreagă acceptă și urmează abordarea tradițională. Cauza primordială a dezordinii din noi înșine este căutarea unei realități făgăduite de altcineva. Urmăm mecanic pe acela care ne făgăduiește o viață spirituală confortabilă. Este un fapt dintre cele mai extraordinare că, deși cei mai mulți dintre noi se opun tiraniei sau dictaturii politice, lăuntric acceptăm autoritatea și tirania celor care ne deformează spiritele și ne falsifică viața. Așadar, dacă respingem complet – nu intelectual, ci în fapt – toate așa-zisele autorități spirituale, toate ceremoniile, ritualurile și dogmele, înseamnă că rămânem singuri și că suntem în conflict cu societatea; pe scurt, încetăm să mai fim ceea ce îndeobște numim „fințe omenești respectabile”. O ființă omenească „respectabilă” nu are puțința să se apropie de realitatea infinită, să se apropie de necuprins.

Să presupunem că ați dat la o parte, ca fiind complet falsă, calea tradițională; dar dacă faceți acest lucru doar

pentru a reacționa împotriva ei, atunci creați în voi înșivă un alt tipar, în care veți fi prinși ca într-o capcană. Dacă vă spuneți, în mod intelectual, că această negare este o idee foarte bună, însă nu acționați în consecință, nu puteți merge mai departe. Dacă totuși o negați pentru că înțelegeți că este lipsită de maturitate, că este stupidă, dacă o respingeți cu o inteligență profundă, pentru că sunteți liber, și nu înfricoșat, veți crea o mare tulburare în voi înșivă și în jurul vostru, însă veți scăpa din capcana respectabilității. Atunci veți descoperi că nu vă veți mai afla în stare de căutare. Și acesta este cel dintâi lucru ce trebuie învățat: a nu mai căuta. Când căutați adevărul sunteți, în realitate, simpli pri-vitori de vitrine.

La întrebarea dacă există sau nu Dumnezeu, Adevărul sau Realitatea (oricum ați dori să le numiți), nu pot răspunde niciodată cărțile, preoții, filosofii sau Mântuitorii. Nimeni și nimic nu poate da răspunsul la această întrebare, în afară de voi înșivă și de aceea este atât de importantă cunoașterea de sine. A fi lipsit de maturitate înseamnă a fi lipsit de această capacitate de a te cunoaște pe tine însuși. Cunoașterea de sine este începutul înțelepciunii.

Și cine suntem noi?... Suntem eul individual? Gândesc că există o deosebire între ființa omenească și individ. Individul este o entitate dintr-un anumit loc, trăind într-o anumită țară, aparținând unei anumite culturi, unei anumite societăți, unei anumite religii. Ființa omenească nu este o entitate locală. Ea este pretutindeni. Dacă individul

nu acționează decât într-un colț din vastul câmp al vieții, atunci acțiunea lui nu va avea niciun fel de legătură cu întregul. Prin urmare, trebuie să avem în minte că vorbim de întreg, nu de parte, fiindcă în mai marele se află puținul, dar în puțin nu este mai multul. Individul este această mică entitate, condiționată, nenorocită, frustrată, mulțumită cu micii săi zei, cu micile sale tradiții, pe când o ființă omenască se preocupă de bunăstarea totală, de mizeria totală și de confuzia totală din lume.

Noi, ființele omenști, suntem ceea ce am fost timp de milioane de ani; plini de o extremă lăcomie, invidie, agresivitate, gelozie, anxietate și disperare, cu licăriri întâmplătoare de bucurie și afecțiune. Noi suntem un amestec ciudat de ură, frică și omenie; suntem atât violenți, cât și pașnici. A fost un mare progres exterior de la carul cu boi la avionul cu reacție, însă, psihologic, individul nu s-a schimbat deloc, și individul este cel care, pretutindeni în lume, a creat structurile societății.

Structurile sociale exterioare sunt produsul structurilor interioare, psihologice, care constituie relațiile noastre omenști, deoarece individul este rezultatul experienței totale a omului, al cunoașterii sale și al conduitei sale. Fiecare om este un depozit în care s-a înmagazinat tot trecutul. Individul este omenescul care reprezintă întreaga omenire. Toată istoria omului se află scrisă în noi înșine.

Observați ce se petrece în dumneavoastră înșivă și în societatea concurențială în care trăiți: o dorință de putere, dorința de a dobândi o situație socială, prestigiu, un nume,

succes și toate celelalte... Observați rezultatele de care sunteți atât de mândri, acest întreg domeniu pe care îl numiți trăire; observați conflictele din toate domeniile relațiilor și ura, brutalitatea, antagonismele, războaiele fără sfârșit pe care acestea le provoacă. Acest domeniu, această viață, înseamnă tot ceea ce cunoaștem și, fiind incapabili să înțelegem imensa bătaie a existenței, noi suntem pe bună dreptate înfricoșați de ea și căutăm să evadăm din ea prin tot felul de artificii subtile. Suntem, de asemenea, înspăimântați de necunoscut – înspăimântați de moarte și de tot ceea ce se află dincolo de ziua de mâine.

Ne este teamă de cunoscut și teamă de necunoscut. Astfel este viața noastră zilnică, în care nu se află nicio nădejde și în care toate filosofii, toate teologiile nu sunt decât simple evadări dincolo de „ceea ce este”, dincolo de adevărata realitate.

Structurile schimbărilor exterioare produse de războaie, revoluții, sau reforme, de legi sau de ideologii au dat cu desăvârșire greș, nereușind să schimbe natura fundamentală a omului și deci a societății. Ca ființe omenești, care trăim în această lume monstruoasă și urâtă, să ne întrebăm, așadar, dacă este posibil să se pună capăt acestei societăți bazate pe competiție, brutalitate și frică. Dar această întrebare să ne-o punem nu ca o speculație sau ca o speranță, ci în așa fel încât să ne poată reînnoi mințile, să le facă mai proaspete și mai nevinovate, și să determine nașterea unei lumi complet noi. Gândesc că aceasta se va

putea întâmpla numai dacă fiecare va ajunge să recunoască faptul capital că noi, ca indivizi, ca ființe omenești, în orice loc din lume s-ar întâmpla să trăim, sau oricărei culturi s-ar întâmpla să-i aparținem, suntem în totalitate răspunzători de starea întregii lumi.

Noi suntem, fiecare dintre noi, răspunzători pentru orice război, din cauza agresivității din propria noastră viață, din cauza naționalismului nostru, a egoismului nostru, a zeilor noștri, a prejudecăților noastre, a idealurilor noastre, a tuturor acelor motive care ne dezbină. Și numai când înțelegem – nu intelectual, ci într-un mod tot atât de real cum am încerca foamea sau durerea – că suntem cu toții răspunzători pentru tot acest haos care există, pentru toată mizeria din întreaga lume, fiindcă noi am contribuit la ea prin viața noastră de toate zilele și pentru că suntem o parte din această societate monstruoasă, cu războaiele ei, cu dezbinările ei, cu urâtenia ei, cu brutalitatea, cruzimea și lăcomia ei – numai când vom înțelege toate acestea vom acționa.

Însă ce poate face o ființă omenească? Ce putem face noi pentru a crea o societate complet diferită? Punem aici o întrebare foarte serioasă: este cu putință să facem ceva? Ce s-ar putea face? Ne-ar putea spune cineva? Așa-zișii conducători spirituali, care au socotit că înțeleg aceste lucruri mai bine decât noi, au încercat să ne spună, căutând să ne deformeze și să ne conformeze la anumite modele, dar aceasta nu ne-a fost de mare ajutor; oameni învățați și rafinați au căutat să ne călăuzească, dar aceasta nu ne-a dus prea departe. Ni s-a spus că toate drumurile duc la adevăr:

unii își au cărarea lor ca hinduși, alții ca creștini, alții ca musulmani, și cu toții se întâlnesc la aceeași poartă – ceea ce, dacă ne gândim bine, este complet absurd.

Adevărul n-are cărare și tocmai aceasta este frumusețea lui: el este viu. Ceva mort poate avea o cărare care să conducă la el, fiindcă este static. Însă când ne dăm seama că adevărul este ceva viu, ceva în permanentă mișcare, că nu are nicăieri sălaş, că niciun templu, nicio moschee sau biserică, nicio religie, niciun învățător sau filosof, pe scurt, că nimic nu ne poate conduce la el – atunci înțelegem că acest lucru viu este ceea ce suntem noi înșine în realitate: el este mânia noastră, brutalitatea noastră, violența noastră, disperarea noastră. El este chinul și suferința în care trăim.

Adevărul se află în înțelegerea acestor lucruri și îl vom putea înțelege numai dacă vom ști să-l vedem în viața noastră. Este imposibil să-l privim prin prisma unei ideologii, printr-un paravan de vorbe, prin speranță și frică.

Vedem, așadar, că nu putem să depindem de nimeni. Nu există nicio călăuză, niciun învățător, nicio autoritate. Existăm numai noi și relațiile noastre cu lumea, cu ceilalți; nu există nimic altceva.

Când înțelegem acest lucru, putem fi cuprinși de disperare, din care decurge cinism și amărăciune; sau, înfruntând faptul că numai noi suntem răspunzători de lumea aceasta și de noi înșine, răspunzători pentru ceea ce gândim, simțim sau făptuim, încetăm să ne mai plângem de milă. În general, noi ne simțim bine lovind în ceilalți, ceea ce nu este altceva decât o formă a compătimirii de sine.

Am putea oare să provocăm noi înșine – fără vreo influență din afară, fără să ne lăsăm convinși, fără frica de pedeapsă – am putea oare să provocăm, chiar în esența ființei noastre, o revoluție totală, o mutație psihologică, astfel încât brutalitatea, violența, spiritul de competiție, neliniștea, spaima, lăcomia și toate celelalte manifestări ale naturii noastre, care au clădit această societate putredă, să nu mai existe?

Este important să se înțeleagă de la bun început faptul că eu nu caut să formulez vreo filosofie, vreun concept, vreo idee sau structură teologică. Mie mi se pare că toate ideologiile sunt complet absurde. Important nu este să avem o filosofie a vieții, ci să observăm ceea ce se întâmplă cu adevărat în viața noastră zilnică, sub aspect interior și exterior. Dacă observați și cercetați cu atenție ceea ce se petrece, veți vedea că totul se bazează pe concepții intelectuale; și totuși intelectul nu reprezintă întregul domeniu al existenței, el nu este decât un fragment, și un fragment, oricât de iscusit ar fi alcătuit, oricât de veche ar fi tradiția sa, nu reprezintă totuși decât o mică parte a existenței, pe când noi avem de înfruntat totalitatea vieții.

Când privim la ceea ce se petrece în lume, începem să înțelegem că aceasta nu este efectul a două procese, unul interior și altul exterior, ci că există un singur proces unitar, o mișcare întreagă, totală, mișcarea interioară exprimându-se ca ceva exterior, iar exteriorul reacționând, la rândul său, asupra interiorului.

A fi în stare să privești la toate acestea, mi se pare că este singurul lucru de care avem nevoie, căci, dacă știm cum să

privim, totul devine foarte limpede și pentru a privi nu este necesară nicio filosofie, niciun învățător. Nu aveți nevoie de nimeni care să vă spună cum să priviți. Priviți numai. Văzând acest întreg tablou – văzându-l nu intelectual, ci așa cum este în realitate – ați putea să vă transformați cu ușurință și dintr-odată? Aceasta este chestiunea esențială: este cu puțință să se provoace o totală revoluție lăuntrică, o totală revoluție psihologică?

Mă întreb cum reacționați dumneavoastră în fața unei astfel de întrebări. Gândiți, poate, că nu vă puteți schimba. Este cazul celor mai mulți oameni, mai ales a celor care se simt în siguranță sub aspect social și economic, sau al celor care cred cu tărie în credințele dogmatice și care se mulțumesc să se accepte pe ei înșiși așa cum sunt și lumea așa cum este (sau așa cum ar fi dacă s-ar schimba un pic). Nu ne adresăm unor astfel de persoane. Veți putea gândi, de asemenea, într-un fel și mai subtil, că această întreprindere este prea dificilă, că nu este pentru dumneavoastră. În acest caz, vă veți bloca singuri, veți înceta de a vă mai întreba și va fi greu să mergeți mai departe. Sau alții ar putea să spună: „Văd necesitatea unei schimbări fundamentale lăuntrice, însă cum o voi produce? Mi-ați putea arăta calea, m-ați putea ajuta să-mi ating țelul?” Dacă spuneți aceasta, atunci ceea ce vă preocupă nu este schimbarea însăși; nu sunteți cu adevărat interesați într-o revoluție fundamentală; căutați doar o metodă, un sistem pentru a produce această schimbare.